

Undervisere i folkeskolen og deres uddannelse

En registeranalyse af uddannelse, efteruddannelse og kompetencedækning i folkeskolen

INDHOLD

Undervisere i folkeskolen og deres uddannelse

1	Resumé	5
<hr/>		
2	Indledning	10
2.1	Formål	10
2.2	Data og metode	11
2.3	Projektets organisering	13
<hr/>		
3	Hvem er underviserne i kommunale folkeskoler?	14
3.1	Hver sjette underviser er ikke læreruddannet	14
3.2	Store regionale og kommunale forskelle i andelen af ikke-læreruddannede undervisere	16
3.3	Uddannelsesbaggrund blandt undervisere uden en læreruddannelse	19
3.4	Baggrundskarakteristika blandt undervisere	19
<hr/>		
4	Kompetencedækning	23
4.1	Stigning i kompetencedækning	24
4.2	Store kommunale forskelle i kompetencedækningen	26
<hr/>		
5	Efteruddannelse af undervisere	28
5.1	Efteruddannelsesaktiviteten steg efter folkeskolereformen	28
5.2	Flere undervisere efteruddannes i linjefag efter folkeskolereformen	30
5.3	Flest undervisere efteruddannes inden for matematik, dansk og natur/teknik	32
5.4	Store kommunale forskelle i efteruddannelse af undervisere	34

Appendiks A – Litteraturliste	37
Appendiks B – Data og analyser	39

1 Resumé

I dette notat ser Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) nærmere på udmøntningen af folkeskolereformens målsætning om at styrke kompetencerne hos undervisere i folkeskolen. Notatet belyser udviklingen i undervisningsammensætning, kompetencedækning og efteruddannelse blandt undervisere i kommunale folkeskoler i perioden fra 2012/13 til 2019/20 og ser på udviklingen nationalt, regionalt og kommunalt.

På baggrund af data til denne rapport har EVA udarbejdet interaktive Danmarkskort, hvor man bl.a. kan se nærmere på regionale og kommunale forskelle i uddannelse, kompetencedækning og efteruddannelse. Kortene findes her: [Kortene findes her](#).

Relevans, faglig kontekst og målgruppe

Relevans

Der er bred uddannelsespolitisk enighed om, at kompetente undervisere er en vigtig forudsætning for et stærkt fagligt niveau i folkeskolen. Dansk og international forskning peger også på, at underviseres kompetencer har en positiv effekt på elevernes læring og faglige færdigheder (Produktivtetskommissionen, 2013; VIVE, 2005; VIVE, 2019; Rivkin et al., 2005).

Den danske folkeskole står imidlertid over for en række udfordringer i forhold til undervisningsammensætningen. Der har i en længere årrække været en stigende andel af undervisere uden en læreruddannelse, og optaget på læreruddannelsen har været faldende eller stagnerende i længere tid.

Folkeskolereformen fra 2014 havde til formål at styrke det faglige niveau i folkeskolen. Et af de centrale punkter var at styrke kompetencerne hos lærere, pædagoger og skoleledere, og det blev derfor aftalt, at der skulle gennemføres initiativer, som kunne sikre, at alle undervisere i folkeskolen har de rette kompetencer og forudsætninger for at varetage undervisningen. Målsætningen var fuld kompetencedækning i 2020, således at elever i folkeskolen undervises af lærere med undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence.¹ Derfor blev der afsat 1 mia. kr. i perioden 2014-2020 til styrket efteruddannelse af lærere og pædagoger i folkeskolen (Regeringen m.fl. 2014).

¹ Linjefag fra læreruddannelsen giver automatisk underviseren "undervisningskompetence", mens vurderingen af "kompetencer svarende til undervisningskompetence" beror på skoleledelsens konkrete vurdering af underviserens kompetencer (Kommunernes Landsforening, 2014).

Følgelig blev regeringen og Kommunernes Landsforening (KL) enige om en målsætning om, at 95 % af undervisningen i folkeskolen skulle varetages af undervisere med undervisningskompetence i 2020 (Finansministeriet, 2013). Udviklingen skulle ske gradvist, så kompetencedækningen (målt på kommunalt niveau) blev løftet fra ca. 80 % i 2013/14 til mindst 85 % i 2016 og mindst 90 % i 2018. Tidspunktet for, hvornår målsætningen skal være nået, er dog efterfølgende blevet udskudt til 2025, ligesom delmålet om 90 % kompetencedækning er blevet udskudt til 2021 (Finansministeriet, 2020).

Faglig kontekst

Ambitionerne om at styrke det faglige niveau i folkeskolen og at sikre, at underviserne i folkeskolen har de rette kompetencer og forudsætninger for at varetage undervisningen, skal ses i lyset af status for læreres uddannelse og kompetencer i dag såvel som den forventede situation i de kommende år.

Forskellige undersøgelser har vist, at andelen af undervisere uden en læreruddannelse har været stigende – særligt i årene efter folkeskolereformen i 2014 (Analyse & Tal, 2018; AE, 2021). Undersøgelser peger også på rekrutteringsproblemer i folkeskolen afstedkommet af den vigende tilgang til læreruddannelsen, samt at under halvdelen af de uddannede skolelærere arbejder i folkeskolen fire år efter afsluttet læreruddannelse (Kraka, 2019).

Andre analyser har vist, at der trods en stigende andel undervisere uden en læreruddannelse er sket en stigning i kompetencedækningen i folkeskolen (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018; VIVE, 2019).

På baggrund af den demografiske udvikling og det fremtidige udbud og efterspørgsel anslås det, at Danmark kommer til at mangle omkring 13.000 lærere i 2030. I dag anslås det, at der mangler omkring 15.000 lærere i folkeskolen (Danske Professionshøjskoler, 2021). På trods af at fremskrivningerne viser, at manglen på læreruddannede undervisere ikke forventes at stige, er det tydeligt, at det forbliver en udfordring i de kommende år.

Målgruppe

Notatets primære målgruppe er beslutningstagere og interessenter på folkeskoleområdet, der har interesse i at følge udmøntningen af folkeskolereformens ambitioner om at styrke det faglige niveau i folkeskolen. Notatet henvender sig også til den bredere offentlighed, der har interesse i at følge udviklingen og status i forhold til uddannelse og kompetencer blandt undervisere i folkeskolen.

Hovedresultater

Stor stigning i andelen af undervisere uden en læreruddannelse

Omkring hver sjette underviser (16 %) i folkeskolen var uden læreruddannelse i skoleåret 2019/2020.² Det er markant flere end i skoleåret 2012/13, hvor hver tiende underviser (10 %) ikke var læreruddannet.

Udviklingen i undervisnersammensætningen kan forklares med, at der er sket et fald i antallet af læreruddannede undervisere i årene efter folkeskolereformen i 2014, samtidig med at der i samme periode er sket en større stigning i antallet af undervisere uden en læreruddannelse. Ser man nærmere på gruppen af undervisere uden en læreruddannelse, består den hovedsageligt af undervisere med gymnasial baggrund eller en videregående uddannelse, som ikke ligger inden for det pædagogiske felt. Antallet af undervisere med en pædagoguddannelse er imidlertid begrænset og har været relativt stabil i perioden.

Store regionale og kommunale forskelle i andelen af undervisere uden læreruddannelse

Andelen af undervisere uden en læreruddannelse er størst i Region Hovedstaden og Region Sjælland, hvor mere end hver femte underviser (hhv. 21 % og 22 %) er uden en læreruddannelse. Til sammenligning er det omkring hver tiende underviser i Region Midtjylland (10 %), Region Nordjylland (11 %) og Region Syddanmark (13 %).

Når man ser nærmere på den kommunale variation, viser analyserne, at det i gennemsnit er mere end hver fjerde (27 %) underviser, der er uden læreruddannelse i de ti kommuner med den højeste andel af undervisere uden en læreruddannelse. Andelen af undervisere uden en læreruddannelse er størst i kommuner som Frederikssund (32 %), Gribskov (30 %) og Halsnæs (30 %), hvor næsten hver tredje underviser er uden læreruddannelse. Ser man derimod på de ti kommuner med den laveste andel af undervisere uden læreruddannelse, er det i gennemsnit blot 7 % af undviserne, der ikke er læreruddannede. Andelen er lavest i kommuner som Hjørring (4 %), Silkeborg (5 %) og Skive (6 %).

Fortsat behov for at styrke kompetencedækningen i folkeskolen

Kompetencedækningen i folkeskolen, det vil sige i hvor høj grad eleverne undervises af lærere med undervisningskompetence i faget³, er overordnet set steget fra 80 % i 2012/13 til 88 % i 2019/20. Stigningen har dog hovedsageligt fundet sted fra 2013/14 til 2017/18, hvor kompetencedækningen steg fra 80 % til 87 %, hvorefter niveauet har været nogenlunde stabilt. Udviklingen er således positiv i lyset af målsætningen om fuld kompetencedækning (95 %) i 2025, om end der fortsat er brug for en styrket indsats for at nå målsætningen. Analyserne viser nemlig, at der er store forskelle i

2 Undervisnersammensætningen er opgjort på baggrund af en månedlig timenorm på 90 timer svarende til den gennemsnitlige undervisningstid for en fuldtidsansat underviser i folkeskolen. Det er således en indikator for, i hvilket omfang elever i folkeskolen undervises af en underviser uden en læreruddannelse. Se afsnit 2.1 og 2.2 for en mere detaljeret gennemgang og diskussion af styrker og begrænsninger ved forskellige opgørelsesmetoder.

3 Kompetencedækningen skal tolkes med forbehold for, at det er opgjort på baggrund af de vejledende timetal og de lærerressourcer, der er planlagt til at varetage undervisningen. Kompetencedækningen er således et udtryk for en estimeret/forventet kompetencedækning og ikke nødvendigvis et udtryk for, hvor stor en andel af undervisningstiden i det pågældende fag, der i praksis er varetaget af en underviser med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence.

kompetencedækningen på tværs af forskellige skolefag og skoletrin og på tværs af forskellige kommuner.

Mens kompetencedækningen er høj i en række fag som dansk (97 %), matematik (94 %) og fysik/kemi (98 %), er der ligeledes en lang række fag, hvor kompetencedækningen fortsat er lav. Det gælder bl.a. historie (75 %), natur/teknik (72 %), billedkunst (71 %) og kristendomskundskab (59 %). Analyserne peger desuden på, at der er lavere kompetencedækning i indskoling (84 %) og mellemtrinnet (87 %) sammenlignet med udskoling (94 %).

I de ti kommuner med den højeste kompetencedækning blev 94 % af undervisningen i skoleåret 2019/20 varetaget af undervisere med formelle eller vurderede undervisningskompetencer. Den tilsvarende andel er 82 % i de ti kommuner med de laveste andele. Kompetencedækningen var højest i kommuner som Assens (94 %), Sorø (94 %) og Solrød (94 %), mens kompetencedækningen var lavest i Guldborgsund (79 %), Odsherred (79 %) og Holbæk (80 %).

Faldende efteruddannelsesaktivitet de seneste år

I kølvandet på folkeskolereformen skete der en stigning i efteruddannelsesaktiviteten blandt undervisere i folkeskolen. Andelen af læreruddannede undervisere, der årligt deltog i efteruddannelse, steg fra 10 % i 2012/13 til 15 % i 2016/17, mens andelen af undervisere uden en læreruddannelse, som deltog i efteruddannelse, i samme periode steg fra 14 % til 20 %. I de efterfølgende år er efteruddannelsesaktiviteten dog faldet. Det største fald ses blandt de læreruddannede undervisere, hvor andelen i 2018/19 faldt til 10 %. Blandt undervisere uden læreruddannelse er der sket et mindre fald til 18 %.

Den store stigning – og det efterfølgende fald – kan forklares med aktiviteten inden for linjefagskurser. I årene op til folkeskolereformen deltog omkring 300-400 undervisere årligt i kurser inden for linjefag. Det tal steg markant i de første år efter reformen og toppede i 2015/16, hvor mere end 2.100 undervisere deltog i linjefagskurser. I de efterfølgende år faldt efteruddannelsesaktiviteten inden for disse kurser imidlertid, og i 2018/19 var det omkring 1.000 undervisere, der deltog i linjefagskurser.

Store kommunale forskelle i efteruddannelsesaktiviteten

Sammenligner man andelen af undervisere i folkeskolen, som deltager i formel efteruddannelse, på tværs af landets kommuner, er der store forskelle. I de ti kommuner, hvor der er flest undervisere, som deltager i efteruddannelse, er andelen på 20 %, mens andelen er 7 % i de ti kommuner, hvor færrest undervisere deltager i efteruddannelse.

De kommunale forskelle ses også i forhold til efteruddannelse inden for linjefag. Hver tiende (9 %) underviser deltager årligt i efteruddannelse inden for linjefag i de ti kommuner med de højeste andele, mens linjefagskurser bruges i et meget begrænset omfang (1 %) i de ti kommuner med de laveste andele.

De store kommunale forskelle kan bl.a. hænge sammen med lokale prioriteringer af efteruddannelse til lærere, lokale vurderinger af tilstrækkeligheden af lærernes kompetencer, forskelle i antallet af lærere uden læreruddannelse samt forskelle i antallet af lærere uden undervisningskompetence i de fag, de underviser i. Det er dog værd at bemærke, at der er så store forskelle.

Perspektivering

Folkeskolen står over for en række store udfordringer med hensyn til undervisersammensætningen, som fordrer en målrettet uddannelsespolitisk indsats. Andelen af læreruddannede undervisere har været faldende, samtidig med at søgningen til og optaget på læreruddannelsen har været faldende eller stagnerende i en længere årrække. Derudover er der en udfordring i forhold til at rekruttere og fastholde lærere i folkeskolen, da det blot er omkring halvdelen af de nyuddannede lærere, der arbejder i folkeskolen i årene efter endt uddannelse.

I lyset af disse udfordringer er der derfor et behov for, at der fra politisk side opretholdes et vedvarende fokus på et af de centrale mål i folkeskolereformen fra 2014, nemlig hvordan vi opretholder og styrker kompetencerne hos underviserne i folkeskolen. Det handler om, at flere skal vælge læreruddannelsen, men også at flere nyuddannede lærere søger ansættelse som undervisere i folkeskolen. Når først de nyuddannede lærere har fundet vej til klasselokalerne, handler det om at sikre, at de fastholdes i professionen, fortsætter deres lærergerning og får erfaring og kompetencer som undervisere i folkeskolen. Sidst, men ikke mindst, handler det om at styrke efteruddannelsesindsatsen for undervisere i folkeskolen, så flere undervisere uden læreruddannelse kan opnå styrkede faglige og didaktiske underviserkompetencer.

Om datagrundlaget

Analyserne er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik og Børne- og Undervisningsministeriet om undervisere i kommunale folkeskoler i perioden 2012/13-2019/20. Undervisere på friskoler eller kommunale specialskoler samt undervisere på børnehaveklasseniveau i folkeskolen indgår således ikke i analyserne.

Analyserne af efteruddannelsesaktiviteten er afgrænset til *formel efteruddannelse*, som foregår inden for det videregående offentlige voksen- og efteruddannelsessystem (fx kurser inden for diplomuddannelserne). Andre former for kompetenceudvikling, herunder andre former for offentlig voksen- og efteruddannelse (fx arbejdsmarkedskurser) såvel som *non-formel kompetenceudvikling* (som fx private kurser og institutionsintern undervisning) og *uformel kompetenceudvikling* (som fx sidemandsoplæring), indgår således ikke i analyserne.

Se afsnit 2.2 og appendiks B for yderligere beskrivelse af datagrundlaget.

2 Indledning

Folkeskolereformen fra 2014 havde til formål at styrke det faglige niveau i folkeskolen. Det skulle bl.a. ske ved, at lærere, pædagoger og skolelederes kompetencer skulle forbedres. Derfor blev det aftalt, at der skulle gennemføres initiativer, som skulle sikre, at underviserne i folkeskolen havde de rette kompetencer og forudsætninger for at varetage undervisningen. Der blev formuleret en målsætning om, at alle elever i 2020 skulle undervises af lærere med undervisningskompetence eller kompetencer svarende til undervisningskompetence i faget. Der blev derfor afsat 1 mia. kr. i perioden 2014-2020 til styrket efteruddannelse af lærere og pædagoger i folkeskolen (Regeringen m.fl., 2014).

Følgelig blev regeringen og KL enige om en målsætning om, at 95 % af undervisningen i 2020 skulle varetages af undervisere med undervisningskompetence i de fag, de underviser i (Finansministeriet, 2013). Kompetencedækningen (målt på kommunalt niveau) skulle således løftes fra ca. 80 % i 2013/14 til mindst 85 % i 2016 og mindst 90 % i 2019. Tidspunktet for, hvornår målsætningen skal være nået, er dog efterfølgende blevet udskudt til 2025, ligesom delmålet om 90 % kompetencedækning i 2019 er blevet udskudt til 2021 (Finansministeriet, 2020).

2.1 Formål

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) ser i dette notat nærmere på udviklingen i undervisnersammensætning og efteruddannelse blandt undervisere i folkeskolen i perioden fra 2012/13 til 2019/20. Derudover belyses udviklingen i kompetencedækningen fra 2012/13 til 2019/20. Notatet omfatter således analyser af:

- Undervisnersammensætningen i folkeskolen i forhold til uddannelsesbaggrund, anciennitet, alder, køn og etnicitet
- Kommunale forskelle i andelen af læreruddannede undervisere
- Udviklingen i kompetencedækningsgraden i forskellige fag og på forskellige skoletrin
- Kommunale forskelle i kompetencedækning
- Udviklingen i efteruddannelse af undervisere
- Kommunale forskelle i efteruddannelse.

Formålet med notatet er således deskriptivt at belyse, hvordan udviklingen i undervisernes uddannelse, efteruddannelse og kompetencedækning har været i perioden før og efter folkeskolereformen. Notatet har dermed ikke til formål at undersøge, hvad der fx ligger til grund for den regionale og kommunale variation, der findes i undervisernes uddannelse, kompetencer eller efteruddannelse.

På baggrund af data til denne rapport har EVA udarbejdet interaktive Danmarkskort, hvor man bl.a. kan se nærmere på regionale og kommunale forskelle i uddannelse, kompetencedækning og efteruddannelse. Kortene findes her: [Kortene findes her](#).

2.2 Data og metode

Analyserne er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik (DST) og Børne- og Undervisningsministeriet om undervisere i kommunale folkeskoler i perioden 2012/13-2019/20. Analyserne gennemføres ved brug af DST's elevregister (KOTRE), uddannelseskvalifikationsregister (UDKV), den registerbaserede arbejdsmarkedsstatistik (RAS), register for voksen- og efteruddannelse (VEUV) samt andre registre med baggrundsforhold for underviserne (fx befolkningsregistret (BEF)). Derudover anvendes data fra Børne- og Undervisningsministeriets datavarehus (uddannelsesstatistik.dk).

Analyserne er afgrænset til kommunale folkeskoler. Friskoler eller kommunale specialskoler indgår således ikke i analyserne.

Populationsafgrænsning og opgørelse af undervisersammensætning

På baggrund af de eksisterende registerdata, hvor vi har informationer om løntimer for ansættelser, kan andelen af undervisere uden en læreruddannelse opgøres på flere forskellige måder. De forskellige opgørelsesmetoder rummer hver en række styrker og begrænsninger, og valget af opgørelsesmetode må derfor bero på formålet med opgørelsen. Det kan fx være, at formålet er at belyse undervisersammensætningen med henblik på at opgøre *antallet* af undervisere med forskellige uddannelsesbaggrunde eller at belyse, *i hvilken grad* undervisningen bliver varetaget af undervisere med forskellige uddannelsesbaggrunde.

Andelen af undervisere uden en læreruddannelse kan således opgøres på tre forskellige måder:

1. Andelen af undervisere uden en læreruddannelse kan opgøres på baggrund af det samlede antal undervisere i folkeskolen. Ved denne opgørelsesmetode kan der foretages afgrænsninger i forhold til fx kun at medtage undervisere med mere end 20 timer månedligt, som andre analyser har anvendt (se fx AE, 2021). På baggrund af denne opgørelsesmetode viste analysen fra AE, at næsten hver femte (18,1 %) underviser i folkeskolen ikke har en læreruddannelse, når man ser på alle ansættelser i folkeskolen med mere end 20 timer om måneden. Analysen har imidlertid mødt kritik for ikke at anvende antallet af fuldtidsundervisere med en månedlig tidsnorm på 160 timer. Det skyldes, at når alle ansættelser med mere end 20 timer om måneden anvendes som grundlag for opgørelserne, bliver der ikke taget højde for, at undervisere uden en læreruddannelse i gennemsnit underviser væsentlig mindre end læreruddannede undervisere (DR, 2021).
2. Andelen af undervisere uden en læreruddannelse kan også opgøres på baggrund af antallet af fuldtidsundervisere, og herved kan man tage højde for, at de forskellige typer af undervisere underviser i forskelligt omfang. Undervisere i folkeskolen har en månedlig tidsnorm på 160 timer, som kan anvendes til at opgøre antallet af fuldtidsstillinger relativt til antallet af timer.

Når undervisersammensætningen opgøres på baggrund af en fuldtidsnorm, vil opgørelsen bl.a. tage højde for, at læreruddannede undervisere i gennemsnit underviser væsentlig mere end undervisere uden en læreruddannelse. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at opgørelsen af antallet af fuldtidsundervisere på baggrund af en månedlig tidsnorm på 160 timer også rummer en række begrænsninger. Fx er det ikke muligt at opgøre, hvor meget af tiden der bliver brugt på egentlig undervisning. I praksis betyder det, at en lærer ansat på fuld tid vægter højere end en vikar, der fx har samme antal undervisningstimer. Det skyldes, at vikarer, som oftest er uden en læreruddannelse, i mange tilfælde ikke får løn for forberedelse, samt at forholdet mellem løntimer og undervisningstid er lavere blandt vikarer sammenlignet med fastansatte undervisere, som i de fleste tilfælde er læreruddannede. Hvis formålet med opgørelsen er at belyse, i hvilken grad undervisningen varetages af undervisere med forskellige uddannelsesbaggrunde, vil en opgørelse af fuldtidsundervisere på baggrund af en månedlig tidsnorm på 160 timer med andre ord resultere i en underestimering af antallet af undervisere uden en læreruddannelse.

3. Endelig kan andelen af undervisere uden en læreruddannelse også opgøres på baggrund af antallet af fuldtidsundervisere (med afsæt i en månedsnorm, der tilsvarende den gennemsnitlige undervisningstid for en fastansat underviser). Med afsæt i en månedlig tidsnorm på 90 timer (svarende til den gennemsnitlige undervisningstid for en fastansat underviser) kan man komme tættere på at belyse, *i hvilken grad* undervisningen bliver varetaget af undervisere med eller uden en læreruddannelse. Denne fremgangsmåde tager både højde for, at undervisere uden en læreruddannelse i gennemsnit underviser væsentlig mindre end læreruddannede undervisere, og at forholdet mellem løntimer og undervisningstid er lavere blandt vikarer sammenlignet med fastansatte undervisere.

I kapitel 3 præsenterer vi analyser af undervisersammensætning på baggrund af de tre ovenstående opgørelsesmetoder.

Se appendiks B for yderligere beskrivelser af populationen og opgørelse af undervisersammensætning.

Formel og uformel efteruddannelse

Analyserne af efteruddannelsesaktiviteten tager afsæt i underviseres deltagelse i kurser inden for voksen- og efteruddannelsessystemet (VEU), herunder kurser som åben uddannelse inden for de ordinære uddannelser samt kurser inden for videregående VEU (herunder akademi-, diplom- og masteruddannelser). I dette notat kategoriseres disse kurser som *formel efteruddannelse*. Andre former for offentlig voksen- og efteruddannelse, det kunne fx være arbejdsmarkedsuddannelser (AMU), indgår ikke i analyserne.

Samtidig indgår *non-formel kompetenceudvikling* (som fx private kurser og institutionsintern undervisning) og *uformel kompetenceudvikling* (som fx sidemandsoplæring) ikke i analyserne, da der ikke findes systematiske opgørelser over brugen af disse former for kompetenceudvikling blandt undervisere i folkeskolen. De forskellige former for efteruddannelse/kompetenceudvikling er kort opřidset i tabel 2.1.

TABEL 2.1

Tre forskellige former for kompetenceudvikling

Formel læring/efteruddannelse	Nonformel læring/kompetenceudvikling	Uformel læring/kompetenceudvikling
Voksenuddannelse, herunder som grunduddannelse og som efter- og videreuddannelse	Private kurser, virksomhedsintern undervisning og undervisning som indtægtsdækket virksomhed (IDV) i offentlige institutioner	Al læring, der finder sted uden for strukturerede rammer og uden eksplicite læringsmål

Kilde: Andersen, 2019.

2.3 Projektets organisering

Notatet er udarbejdet af en projektgruppe bestående af seniorkonsulent Yakup Bas (projektleder) og chefkonsulent Caspar Theut.

3 Hvem er underviserne i kommunale folkeskoler?

I dette kapitel undersøger vi undervisersammensætningen i de kommunale folkeskoler. Kapitlet belyser:

- Udviklingen i andelen af ikke-læreruddannede undervisere i perioden 2012/13-2019/20
- Regionale og kommunale forskelle i andelen af ikke-læreruddannede undervisere
- Uddannelsesbaggrund blandt ikke-læreruddannede undervisere
- Anciennitet, alder, køn og etnicitet blandt undervisere.

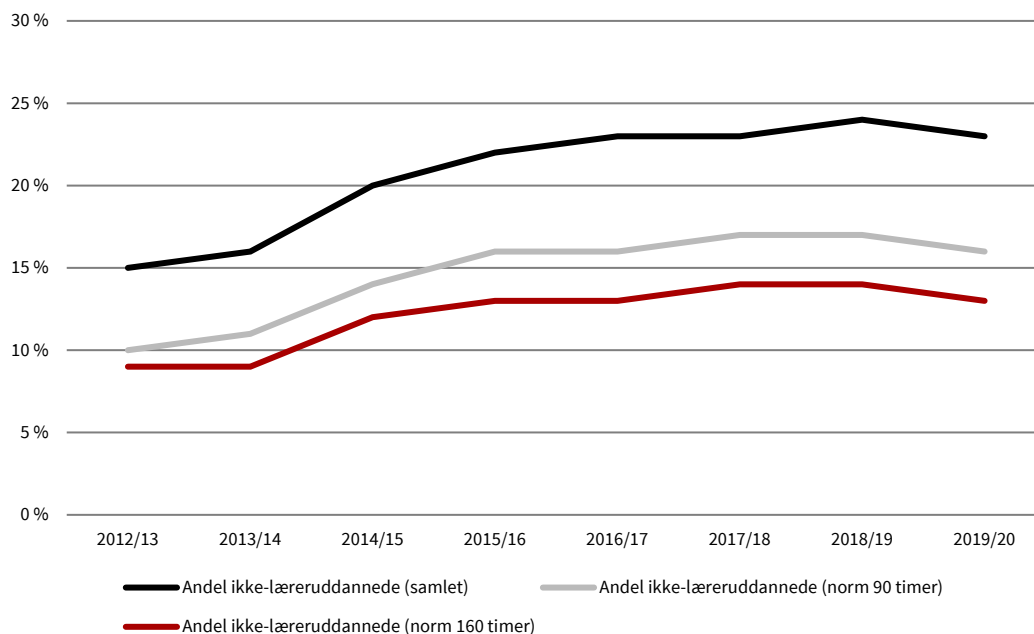
Undervisersammensætning opgøres, som beskrevet i afsnit 2.1, på tre forskellige måder. Kapitlet indledes med at præsentere undervisersammensætningen opgjort med tre forskellige opgørelsesmetoder. I resten af kapitlet anvender vi antallet af fuldtidsundervisere (med udgangspunkt i en månedlig timenorm på 90 timer) som udgangspunkt for analyserne.

3.1 Hver sjette underviser er ikke læreruddannet

Figur 3.1 viser undervisersammensætningen i kommunale folkeskoler på baggrund af de tre opgørelsesmåder beskrevet ovenfor.

FIGUR 3.1

Udviklingen i andelen af ikke-læreruddannede undervisere, 2012/13-2019/20

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Andelen af ikke-læreruddannede undervisere er opgjort på tre måder: 1) Andelen af undervisere uden en læreruddannelse blandt det samlede antal undervisere (den sorte kurve). 2) Andelen af ikke-læreruddannede fuldtidsundervisere baseret på en 90-timers månedlig norm (den grå kurve). 3) Andelen af ikke-læreruddannede fuldtidsundervisere baseret på en 160-timers månedlig norm (den røde kurve).

Ser man på det samlede antal undervisere i skoleåret 2019/20, er det 23 % af underviserne, der ikke har en læreruddannelse. Der er sket en markant stigning siden skoleåret 2012/2013, hvor den tilsvarende andel var 15 %.

Denne opgørelsesmetode tager imidlertid ikke højde for den store variation i antallet af timer, der er mellem læreruddannede undervisere og undervisere uden en læreruddannelse, idet stor del af underviserne uden en læreruddannelse har et begrænset timeantal. Når vi ser på undervisere sammensætningen relativt til antallet af timer, er andelen af læreruddannede undervisere større.

Når man opgør andelen af undervisere uden en læreruddannelse som fuldtidslærere med en månedlig tidsnorm på 90 timer, er det i skoleåret 2019/20 omkring hver sjette (16 %) af underviserne, der er uden en læreruddannelse. Det er en stigning fra 10 % i skoleåret 2012/13.

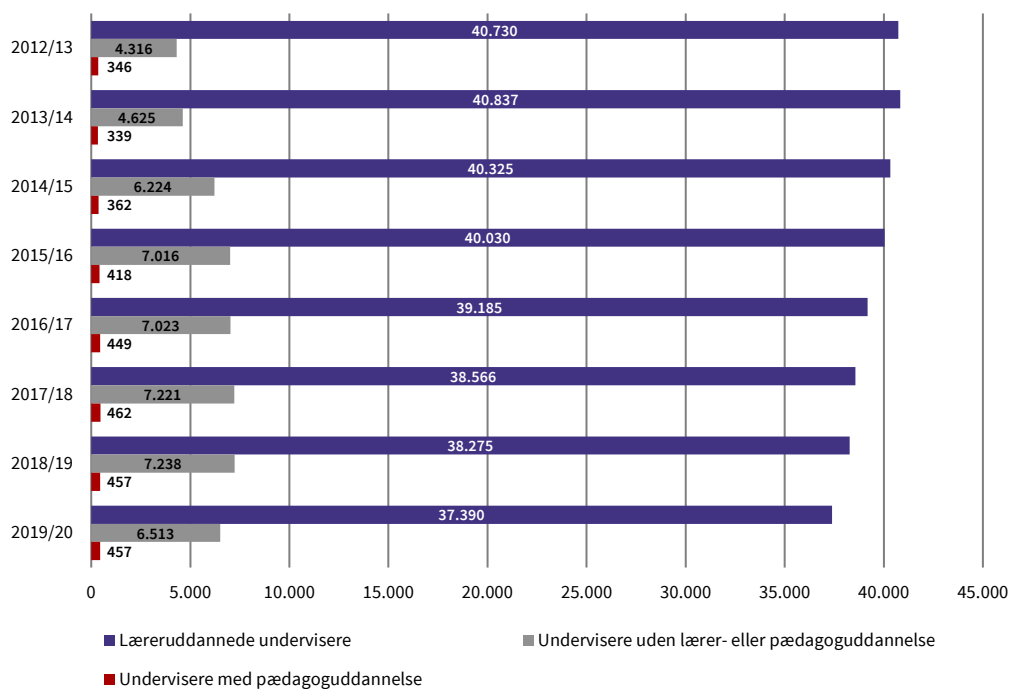
Til sammenligning udgør undervisere uden en læreruddannelsen knap hver ottende (13 %), når det opgøres som fuldtidslærere med en månedlig tidsnorm på 160 timer. Det er en stigning fra 9 % i skoleåret 2012/13.

Udviklingen i undervisere sammensætningen kan til dels forklares med, at der er set et fald i antallet af læreruddannede undervisere i årene efter folkeskolereformen i 2014, samtidig med at der i samme periode er sket en stigning i antallet af undervisere uden en læreruddannelse. Gruppen af undervisere uden en læreruddannelse består hovedsageligt af undervisere med en gymnasial baggrund eller en videregående uddannelse, som ikke ligger inden for det pædagogiske felt. Antallet af undervisere med en pædagoguddannelse er imidlertid meget lavt og relativt stabilt i perioden.

Figur 3.2 viser udviklingen i undervisersammensætningen i perioden 2012/13-2019/20.

FIGUR 3.2

Udviklingen i undervisersammensætningen, 2012/13-2019/20

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Antallet af undervisere er opgjort som antallet af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm. Bemærk, at undervisere på børnehaveklasseniveau ikke indgår i analyserne, og at en stor del af de pædagoger, der er ansat i folkeskolen, således ikke indgår i opgørelserne.

Som det fremgår af figur 3.2, er der sket et fald i antallet af læreruddannede undervisere fra 40.730 i 2012/13 til 37.390 i 2019/20, svarende til et fald på 8 %. I den samme periode er antallet af undervisere uden en læreruddannelse steget fra 4.316 til 6.513, svarende til en stigning på 51 %, mens antallet af undervisere med en pædagoguddannelse er steget fra 346 til 457, svarende til en stigning på 32 %.

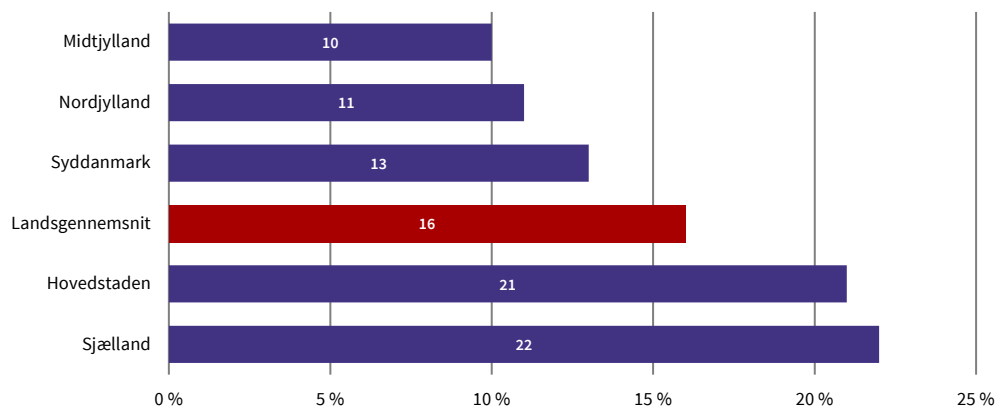
Den faldende andel af læreruddannede undervisere er således forårsaget af en kombination af et fald i antallet af læreruddannede undervisere og en stigning i antallet af undervisere uden en læreruddannelse eller anden pædagogisk uddannelse.

3.2 Store regionale og kommunale forskelle i andelen af ikke-læreruddannede undervisere

Samlet set udgør undervisere uden en læreruddannelse 16 % af underviserne. Det fremgår dog af figur 3.3 og 3.4 og tabel 3.1, at der er store regionale og kommunale forskelle i andelen af undervisere uden en læreruddannelse.

FIGUR 3.3

Regionale forskelle i andelen af undervisere uden en læreruddannelse, 2019/20

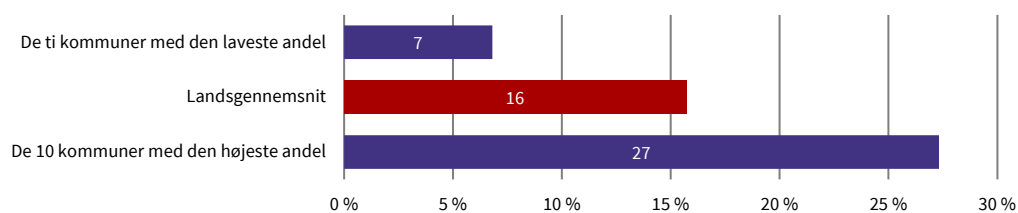

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.
Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

Figur 3.3 viser, at andelen af undervisere uden en læreruddannelse er størst i Region Hovedstaden og Region Sjælland, hvor mere end hver femte underviser (hhv. 21 % og 22 %) er uden en læreruddannelse. Til sammenligning er det omkring hver tiende underviser i Region Midtjylland (10 %), Region Nordjylland (11 %) og Region Syddanmark (13 %).

FIGUR 3.4

Kommunale forskelle i andelen af undervisere uden en læreruddannelse, 2019/20

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.
Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

Figur 3.4 viser, at mere end hver fjerde (27 %) underviser er uden læreruddannelse i de ti kommuner med den højeste andel af lærere uden læreruddannelse. Tabel 3.1 viser, at andelen er størst i Frederikssund (32 %), Gribskov (30 %) og Halsnæs (30 %), hvor næsten hver tredje underviser er uden læreruddannelse.

Ser man derimod på de ti kommuner med den laveste andel af undervisere uden læreruddannelse, er det 7 % af underviserne, der ikke er læreruddannede. Tabel 3.1 viser, at andelen er lavest i Hjørring (4 %), Silkeborg (5 %) og Skive (6 %).

TABEL 3.1

Oversigt over kommuner med de højeste og laveste andele af ikke-læreruddannede undervisere, 2019/20

De 10 kommuner med den højeste andel	De 10 kommuner med den laveste andel
Frederikssund (32 %)	Hjørring (4 %)
Gribskov (30 %)	Silkeborg (5 %)
Halsnæs (30 %)	Skive (6 %)
Albertslund (28 %)	Odder (7 %)
Odsherred (28 %)	Aalborg (7 %)
Hillerød (27 %)	Struer (8 %)
Egedal (26 %)	Svendborg (8 %)
Lolland (25 %)	Herning (8 %)
Greve (25 %)	Herlev (8 %)
Solrød (24 %)	Brønderslev (9 %)

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

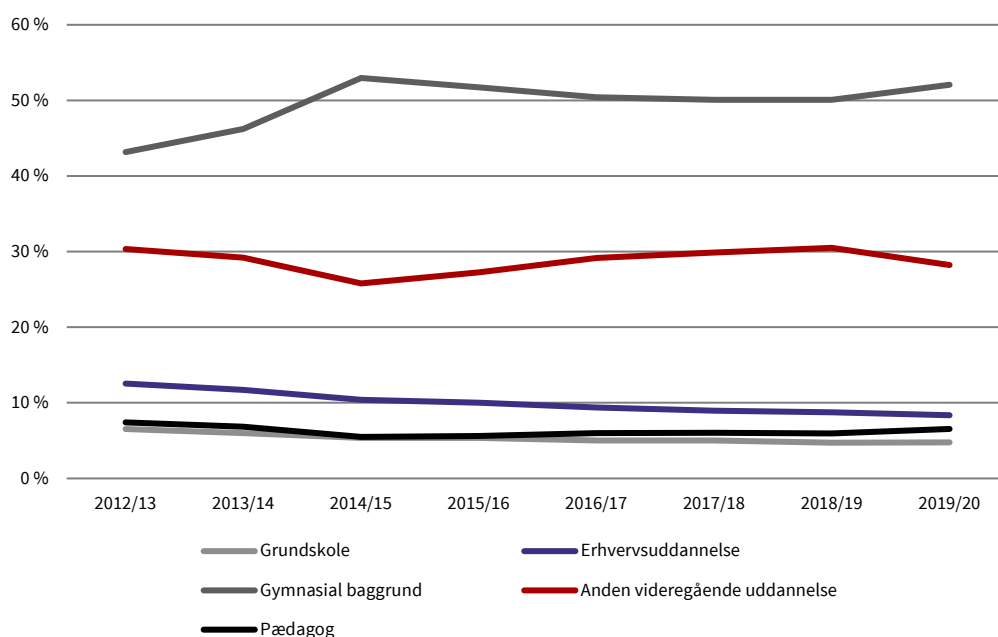
Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

3.3 Uddannelsesbaggrund blandt undervisere uden en læreruddannelse

Halvdelen af underviserne (52 %) uden en læreruddannelse havde i 2019/20 en gymnasial uddannelse som højeste fuldførte uddannelse. Det fremgår af figur 3.5, der viser uddannelsesbaggrunden for undervisere uden læreruddannelse.

FIGUR 3.5

Uddannelsesbaggrund hos ikke-læreruddannede undervisere

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

Figur 3.5 viser, at andelen af undervisere med en gymnasial uddannelse som højeste fuldførte uddannelse steg fra 43 % 2012/2013 til 53 % i 2014/15. I perioden 2014/15 til 2019/20 har denne andel været relativt stabil på 50-53 %. Andelen af undervisere med en anden videregående uddannelse faldt fra 30 % i 2012/13 til 26 % i 2014/15, hvorefter den igen er steget til omkring 30 % i den efterfølgende periode. Figur 3.5 viser desuden, at andelen af pædagoguddannede undervisere har været relativt stabil på omkring 6-7 % i hele perioden.

3.4 Baggrundskarakteristika blandt undervisere

Analyserne i dette afsnit peger på, at der er visse forskelle mellem læreruddannede undervisere og undervisere uden en læreruddannelse, når man ser på baggrundskarakteristika som alder, køn, anciennitet og etnisk baggrund. Læreruddannede undervisere har fx større undervisererfaring, og de er i gennemsnit ældre end undervisere uden en læreruddannelse. Derudover er andelen af kvinder større blandt de læreruddannede undervisere sammenlignet med undervisere uden en læreruddannelse.

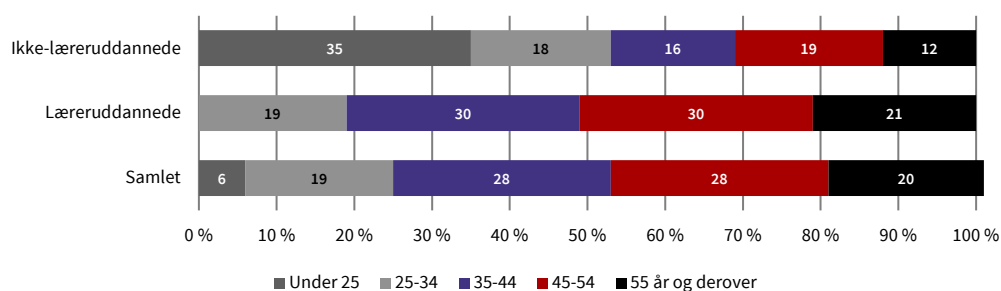
I de følgende afsnit ser vi nærmere på forskellige baggrundskarakteristika blandt undervisere med og uden en læreruddannelse.

3.4.1 Mere end hver tredje underviser uden en læreruddannelse er under 25 år

Figur 3.6 viser aldersfordelingen blandt underviserne i skoleåret 2019/20.

FIGUR 3.6

Aldersfordelingen blandt undervisere, 2019/20

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.
Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

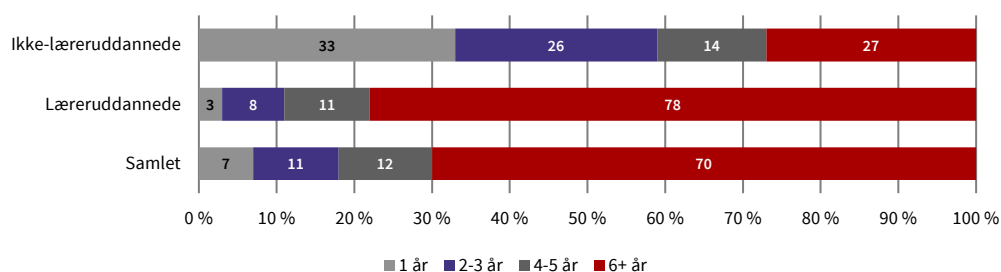
Figur 3.6 viser, at mere end hver tredje underviser uden en læreruddannelse (35 %) er under 25 år, mens 18 % er mellem 25 og 34 år. Til sammenligning er der nærmest ingen læreruddannede undervisere under 25 år, mens 19 % af læreruddannede undervisere er mellem 25 og 34 år.

3.4.2 Hver tredje underviser uden en læreruddannelse har under to års anciennitet

Figur 3.7 viser anciennitet blandt undervisere i skoleåret 2018/19.

FIGUR 3.7

Anciennitet blandt undervisere, 2018

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.
Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

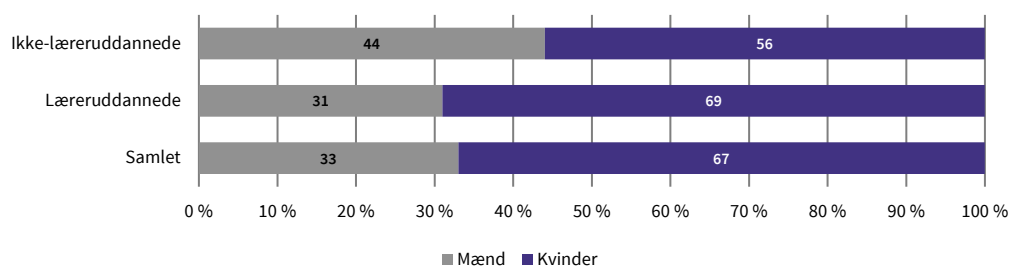
Figur 3.7 viser, at en stor del af undervisere uden en læreruddannelse har begrænset erfaring som underviser. 33 % af undervisere uden læreruddannelse har et års anciennitet som underviser, og 26 % har to-tre års undervisnings erfaring. De tilsvarende andele blandt læreruddannede undervisere er hhv. 3 % og 8 %.

Det fremgår også af figuren, at tre ud af fire (78 %) læreruddannede undervisere har mere end seks års anciennitet, mens det tilsvarende gør sig gældende for en fjerdedel (27 %) af underviserne uden en læreruddannelse.

3.4.3 Kun omkring hver tredje underviser er en mand

Figur 3.8 viser kønsfordelingen blandt undervisere i skoleåret 2018/19.

FIGUR 3.8
Kønsfordelingen blandt undervisere, 2018

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.
Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

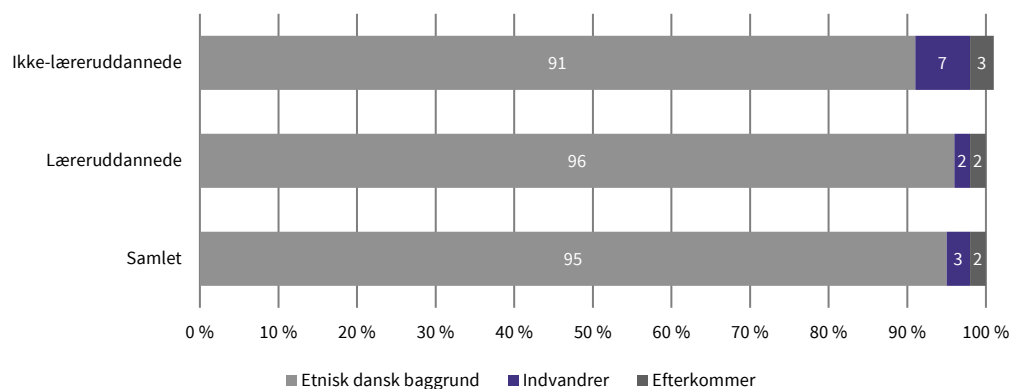
Figur 3.8 viser, at mænd samlet set udgør omkring en tredjedel (33 %) af underviserne. Figuren viser desuden, at andelen af mænd er højere blandt undervisere uden en læreruddannelse (44 %) end læreruddannede undervisere (31 %).

3.4.4 Få undervisere har anden etnisk baggrund

Figur 3.9 viser etnisk baggrund blandt undervisere i skoleåret 2018/19.

FIGUR 3.9

Undervisere fordelt på etnisk baggrund, 2018

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Andelen er opgjort som andelen af fuldtidsundervisere på baggrund af en 90-timers månedlig norm.

Figur 3.9 viser, at få undervisere har anden etnisk baggrund end dansk. Blot 3 % af de læreruddannede undervisere har anden etnisk baggrund end dansk. Andelen er imidlertid lidt højere blandt undervisere uden en læreruddannelse, hvor næsten hver tiende (9 %) har anden etnisk baggrund end dansk.

4 Kompetencedækning

Kompetencedækning angiver andelen af undervisningstimer, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence. Skolerne har ansvaret for at vurdere, afdække og indrapportere, om undviserne har undervisningskompetence inden for de fag, de underviser i. Linjefag fra læreruddannelsen giver automatisk undviseren "undervisningskompetence", mens vurderingen af "kompetencer svarende til undervisningskompetence" beror på skoleledelsens konkrete vurdering af undviserens kompetencer (Kommunernes Landsforening, 2014).

I dette kapitel undersøger vi udviklingen i kompetencedækningen inden for forskellige fag og skoletrin i perioden 2012/13-2019/20. Derudover belyser kapitlet kommunale forskelle i kompetencedækningen.

4.1 Stigning i kompetencedækning

Tabel 4.1 viser udviklingen i kompetencedækningsgraden i forskellige folkeskolefag i perioden 2012/13-2019/20. Kompetencedækning angiver andelen af undervisningstimer, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence.

TABEL 4.1

Kompetencedækning i perioden 2012/13-2019/20, opdelt på fag (%)

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Billedkunst	65	66	66	67	68	69	70	71
Biologi	78	78	80	83	85	87	87	89
Dansk	89	91	93	94	95	96	96	97
Engelsk	86	86	84	84	86	87	89	89
Fransk 2. fremmedsprog	91	92	90	92	92	94	96	95
Fysik/kemi	94	94	95	96	96	97	97	98
Geografi	66	67	69	71	74	77	77	78
Historie	57	58	62	65	70	73	74	75
Håndværk og design	81	82	79	80	82	83	83	84
Idræt	81	79	78	78	79	81	82	82
Kristendomskundskab	38	38	43	47	50	54	57	59
Madkundskab	68	69	68	71	73	73	75	77
Matematik	82	84	86	89	91	93	94	94
Musik	86	87	84	84	85	86	87	87
Natur/teknik	51	51	56	60	63	68	70	72
Samfundsfag	64	66	70	73	79	82	83	86
Tysk 2. fremmedsprog	91	92	89	90	92	93	94	94
Hovedtotal	80	80	82	83	85	87	88	88

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af data fra Børne- og Undervisningsministeriets datavarehus.

Note: Kompetencedækning angiver andelen af undervisningstimer, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence. Rækken "Hovedtotal" er opgjort som andelen af det samlede antal undervisningstimer på tværs af de forskellige fag, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence. Hovedtotalen tager således højde for timetallet af de forskellige fag.

Tabel 4.1 viser, at graden af kompetencedækning er steget fra 80 % i 2012/13 til 88 % i 2019/20. Stigningen er dog hovedsageligt sket i perioden fra 2013/14 til 2017/18, hvorefter den er stagneret. Udviklingen går således i den rigtige retning i lyset af målsætningen om 95 %-kompetencedækning i 2025, om end opnåelsen af 95 %-målsætningen fortsat fordrer en styrket indsats i en række fag, hvor kompetencedækningen fortsat er under målsætningen.

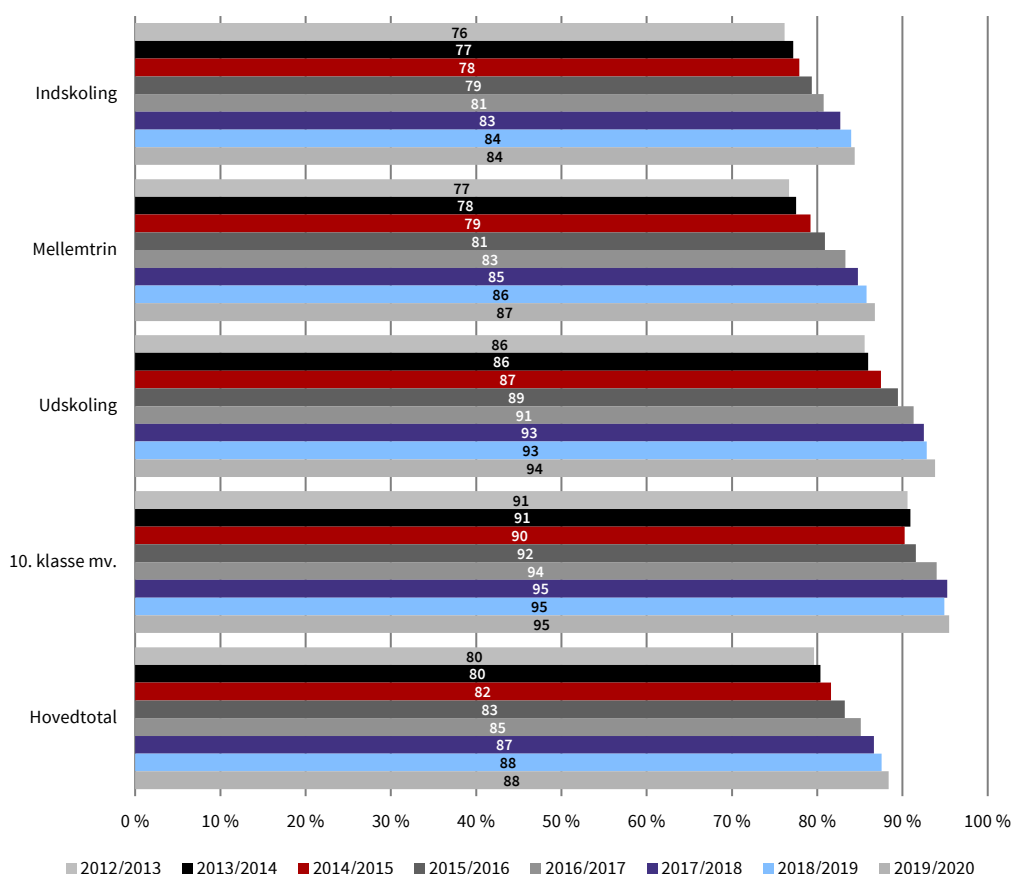
Tabellen peger således på, at der er store forskelle i kompetencedækningen på tværs af forskellige folkeskolefag.

95 %-målsætningen er nået eller tæt på at være nået i store folkeskolefag som dansk (97 %) og matematik (94 %) samt i mindre fag som fysik/kemi (98 %), fransk (95 %) og tysk (94%). Det skal bemærkes, at kompetencedækningen i matematik er steget 12 procentpoint siden 2012/13, mens de øvrige nævnte fag alle har haft en udgangspunkt omkring 90 % (89 %-94%), svarende til målsætningen for 2021.

Der er dog fortsat en lang række fag, hvor kompetencedækningen er langt fra 95 %-målsætningen, og hvor målsætningen for 2021 heller ikke er nået. Det drejer sig fx om historie (75 %), natur/teknik (72 %), billedkunst (71 %) og kristendomskundskab (59 %).

Der er også store forskelle i kompetencedækningen på forskellige skoletrin, som det fremgår af figur 4.1.

FIGUR 4.1
Kompetencedækning i perioden 2012/13-2019/20, opdelt på skoletrin

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af data fra Børne- og Undervisningsministeriets datavarehus.
 Note: Kompetencedækning angiver andelen af undervisningstimer, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence. Rækken "Hovedtotal" er opgjort som andelen af det samlede antal undervisningstimer på tværs af de forskellige skoletrin, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence. Hovedtotalen tager således højde for timetallet på de forskellige skoletrin.

Figur 4.1 viser, at kompetencedækningen er steget på alle tre skoletrin, og at den overordnede kompetencedækning er tæt på at nå 95 %-målsætningen i udskolingen, hvor kompetencedækningen er steget fra 86 % i 2012/13 til 94 % i skoleåret 2019/20. I indskolingen og mellemtrinnet er kompetencedækningen steget fra hhv. 76 % og 77 % i skoleåret 2012/13 til hhv. 84 % og 87 % i skoleåret 2019/20. Det er således særligt i indskoling og på mellemtrinnet, at kompetencedækningen halter efter i forhold til 95 %-målsætningen.

Disse resultater peger på, at kompetencedækningen i udskolingen har nået delmålet for 2021, og at det er meget tæt på at indfri målet om 95 %-kompetencedækning i 2025. Resultaterne peger dog også på, at der fortsat er behov for en styrket indsats i indskolingen og på mellemtrinnet.

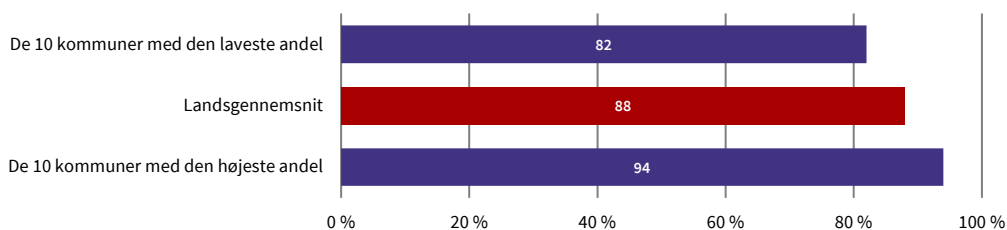
At der er højere kompetencedækning i udskolingen kan fx hænge sammen med, at der i udskolingen er et større fokus på elevernes færdigheder og opnåelse af læringsmål forud for afslutningen af folkeskolen. Undersøgelser af undervisningen i udskoling peger således på, at undervisningen i udskolingen er præget af en større grad af ”boglighed” og ”faglighed”, med henblik på at eleverne skal igennem et fagligt stof, som sikrer, at de når læringsmålene og er forberedte på den afsluttende prøve (EVA, 2020).

4.2 Store kommunale forskelle i kompetencedækningen

Samlet set er kompetencedækningen på 88 % på tværs af landets kommuner, men som det fremgår af figur 4.2, er der store kommunale forskelle.

FIGUR 4.2

Kommunale forskelle i andelen af læreruddannede undervisere, 2018

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af data fra Børne- og Undervisningsministeriets datavarehus.

Note: Kompetencedækning angiver andelen af undervisningstimer, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence.

I de ti kommuner med den laveste kompetencedækning er kompetencedækningen 82 %. Ser man derimod på de ti kommuner med den højeste kompetencedækning, er den 94 %.

Tabel 4.2 viser en oversigt over de kommuner med den højeste og laveste kompetencedækning.

TABEL 4.2

Oversigt over kommuner med den højeste og laveste kompetencedækning, 2019/20

De 10 kommuner med den højeste andel	De 10 kommuner med den laveste andel
Ærø (95 %)	Ballerup (83 %)
Morsø (95 %)	Faxe (83 %)
Sorø (94 %)	Roskilde (83 %)
Assens (94 %)	Glostrup (82 %)
Solrød (94 %)	Lolland (82 %)
Næstved (93 %)	Odder (81 %)
Esbjerg (93 %)	Holbæk (80 %)
Svendborg (93 %)	Odsherred (79 %)
Nordfyns (93 %)	Guldborgsund (79 %)
Kolding (93 %)	Læsø (69 %)

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af data fra Børne- og Undervisningsministeriets datavarehus.

Note: Kompetencedækning angiver andelen af undervisningstimer, som varetages af undervisere med enten undervisningskompetence i faget eller kompetencer svarende til undervisningskompetence.

Det fremgår af tabel 4.2, at kompetencedækningen er størst i kommuner som Ærø (95 %), Morsø (95 %) og Sorø (94 %), mens kompetencedækningen er mindst i Læsø (69 %), Guldborgsund (79 %) og Odsherred (79 %).

5 Efteruddannelse af undervisere

Dette kapitel belyser udviklingen i undvisernes deltagelse i formel efteruddannelse i perioden 2012/13-2018/19.

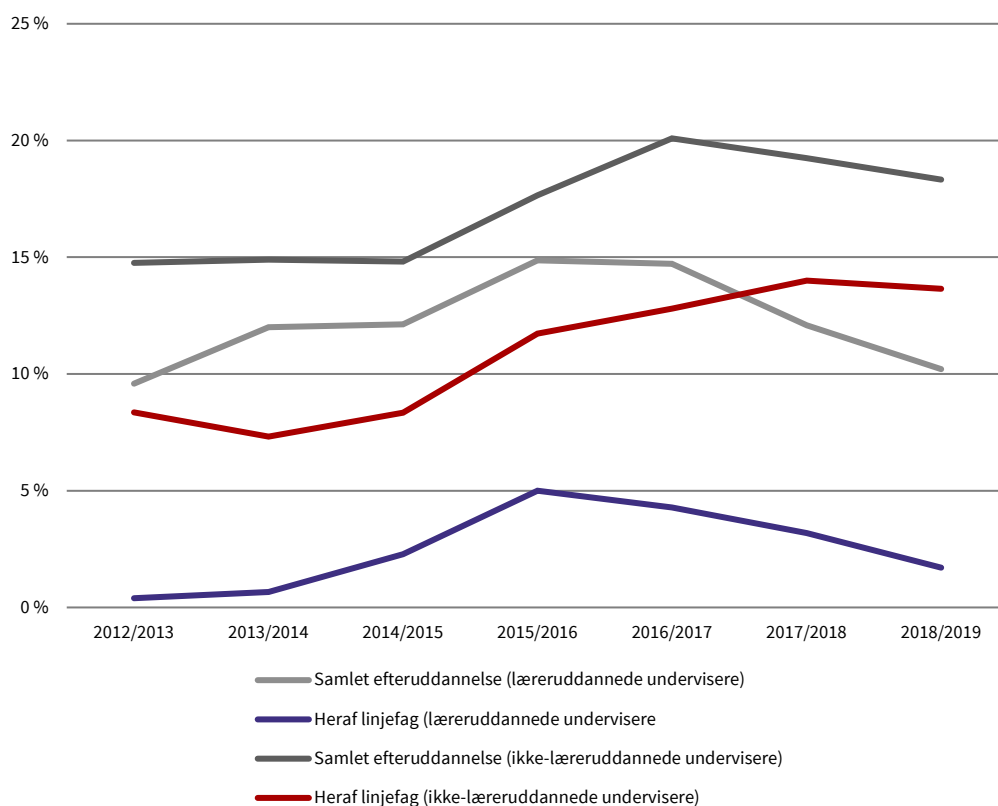
Antallet af undervisere, der deltager i efteruddannelse, skal ses i lyset af ambitionen om 95 %-kompetencedækning og behovet for en styrket indsats for at indfri denne ambition i lyset af resultaterne i kapitel 3, der viser, at der trods store fremskridt i kompetencedækningen inden for de senere år fortsat er et stort behov for en stor indsats for at indfri målsætningen om 95 %-kompetencedækning.

5.1 Efteruddannelsesaktiviteten steg efter folkeskolereformen

Andelen af undervisere, der deltog i efteruddannelse, steg i de første år efter folkeskolereformen i 2014. Som det fremgår af figur 5.1, har der dog været en faldende tendens de seneste år, og der er forskellige udviklingstendenser inden for forskellige efteruddannelsesområder og uddannelser såvel som blandt undervisere med forskellige uddannelsesbaggrunde.

FIGUR 5.1

Efteruddannelsesaktiviteten blandt undervisere, 2012/13-2018/19

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B.

Figur 5.1 viser, at der skete en stigning i efteruddannelsesaktiviteten for både læreruddannede og ikke-læreruddannede undervisere i de første år efter skolereformen. Herefter har efteruddannelsesaktiviteten være faldende eller stagnerende.

Blandt læreruddannede undervisere steg den samlede efteruddannelsesaktivitet fra 9 % i 2012/13 til 12 % i 2014/15 og 15 % i 2015/16. Sidenhen er andelen af læreruddannede undervisere, der har deltaget i efteruddannelse, faldet til 10 % i 2018/19, altså til niveauet fra før reformen. Ser man specifikt på læreruddannede underviseres deltagelse i linjefagskurser, steg andelen fra 1 % i 2012/13 til 5 % i 2015/16. Herefter har andelen været faldende og var på 2 % i 2018/19.

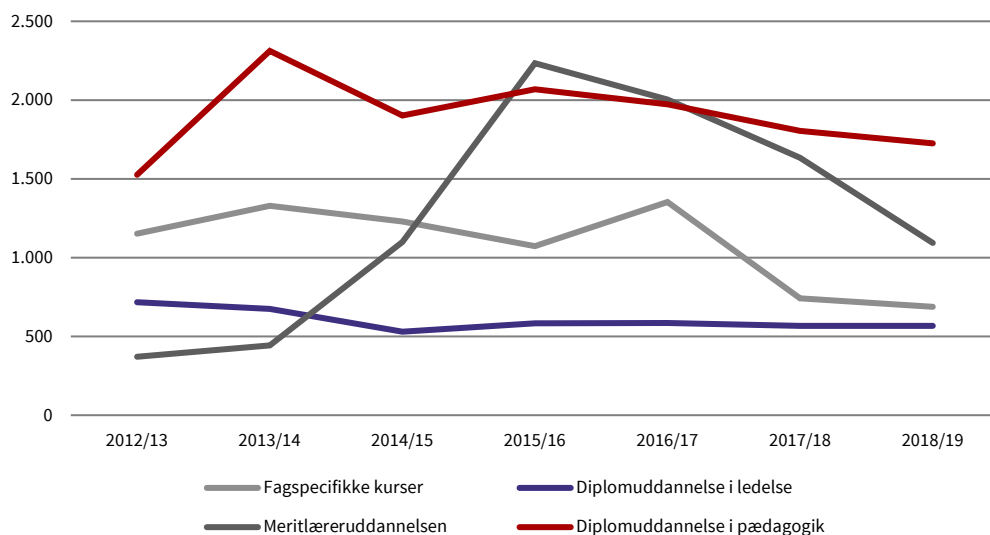
Andelen af ikke-læreruddannede undervisere, der deltager i efteruddannelse, steg fra 15 % i 2014/15 til 20 % i 2016/17. Herefter er andelen faldet en smule, således at den i 2018/19 var på 18 %. Ikke-læreruddannede underviseres deltagelse i linjefagskurser har dog været gradvist stigende i stort set alle årene efter folkeskolereformen. Andelen steg fra 8 % i 2014/15 til 14 % i 2018/19.

5.2 Flere undervisere efteruddannes i linjefag efter folkeskolereformen

Størstedelen af efteruddannelsesaktiviteten blandt undervisere finder sted inden for det pædagogiske område, herunder særligt kurser inden for den pædagogiske diplomuddannelse (fx kurser som "Undersøgelse af pædagogisk praksis") og meritlæreruddannelsen (fx linjefagskurser inden for dansk og matematik). Det fremgår af figur 5.2, der viser undviseres deltagelse i forskellige efteruddannelsesaktiviteter i perioden 2012/13-2018/19.

FIGUR 5.2

Udvikling i deltagelse i formel efteruddannelse blandt undervisere, 2012/13-2018/19

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B. Figuren omfatter aktiviteten på kurser inden for forskellige efter- og videreuddannelser og dækker bl.a. over kurser som "Undersøgelse af pædagogisk praksis" inden for Diplomuddannelse i pædagogik, "Lederskab og kommunikation" inden for Diplomuddannelse i ledelse, linjefagsuddannelse i dansk og matematik inden for Meritlæreruddannelse samt "Specialpædagogik og AKT" inden for fagspecifikke kurser, som dækker over en række korterevarende kurser.

Figur 5.2 viser, at aktiviteten inden for meritlæreruddannelsen steg støt i kølvandet på folkeskolereformen i 2014. Kurser inden for meritlæreruddannelsen dækker primært over linjefag, men også andre kurser som fx almen dannelse, almen didaktik eller specialpædagogik. Antallet af undervisere, der deltog i kurser inden for dette område, steg fra under 500 om året til mere end 2.000 i 2015/16, hvor det toppede. Sidenhen er aktiviteten dog faldet gradvist, og der var i 2018/19 lidt over 1.000 undervisere, der deltog i disse kurser.

Figuren viser desuden, at der har været stor efteruddannelsesaktivitet på kurser inden for diplomuddannelsen i pædagogik. Kurser inden for diplomuddannelse i pædagogik omfatter bl.a. kurser som Undersøgelse af pædagogisk praksis, Faglig vejledning i skolen samt Teknologi og digitale læremidler i matematikfaget. Antallet af undervisere, der deltager i kurser inden for diplomuddan-

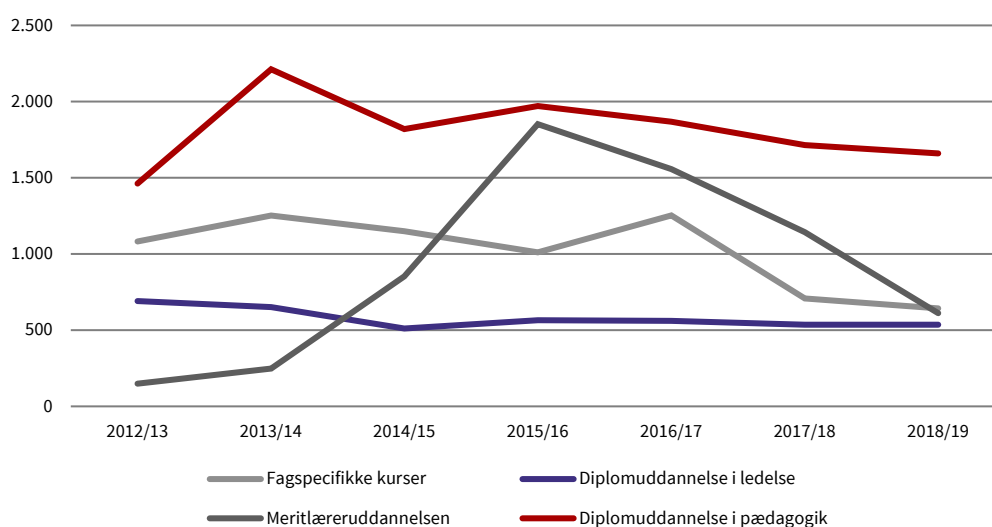
nelse i pædagogik, lå på omkring 2.000 undervisere årligt i perioden 2014/15 til 2016/17. I de to seneste skoleår er antallet dog faldet, således at der i skoleåret 2018/19 var ca. 1.700 undervisere, der deltog i kurser inden for diplomuddannelse i pædagogik.

Figuren viser endvidere, at underviseres anvendelse af fagspecifikke kurser, som dækker over en række korterevarende kurser som fx "Specialpædagogik og AKT", er kraftigt faldende. Samtidig er antallet af undervisere, der deltager i kurser inden for diplomuddannelsen i ledelse, relativt uændret i perioden.

Figur 5.3 og 5.4 viser deltagelse i forskellige efteruddannelsesaktiviteter i perioden 2012/13-2018/19 for hhv. undervisere med og uden en læreruddannelse.

FIGUR 5.3

Udvikling i deltagelse i formel efteruddannelse blandt læreruddannede, 2012/13-2018/19

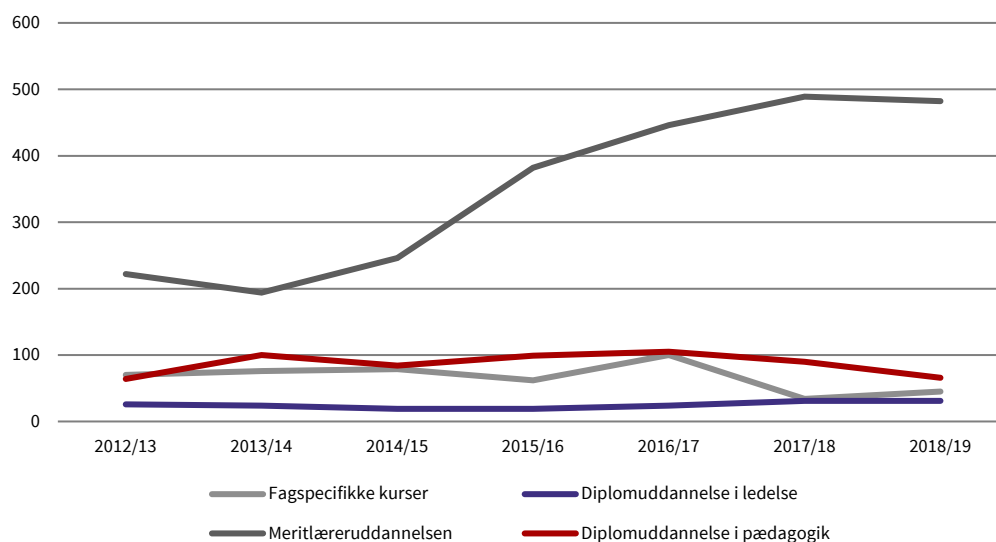

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B. Figuren omfatter aktiviteten på kurser inden for forskellige efter- og videreuddannelser og dækker bl.a. over kurser som "Undersøgelse af pædagogisk praksis" inden for Diplomuddannelse i pædagogik, "Lederskab og kommunikation" inden for Diplomuddannelse i ledelse, linjefagsuddannelse i dansk og matematik inden for Meritlæreruddannelse samt "Specialpædagogik og AKT" inden for fagspecifikke kurser, som dækker over en række korterevarende kurser.

FIGUR 5.4

Udvikling i deltagelse i formel efteruddannelse blandt ikke-læreruddannede, 2012/13-2018/19

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B. Figuren omfatter aktiviteten på kurser inden for forskellige efter- og videreuddannelser og dækker bl.a. over kurser som "Undersøgelse af pædagogisk praksis" inden for Diplomuddannelse i pædagogik, "Lederskab og kommunikation" inden for Diplomuddannelse i ledelse, linjefagsuddannelse i dansk og matematik inden for Meritlæreruddannelse samt "Specialpædagogik og AKT" inden for fagspecifikke kurser, som dækker over en række korterevarende kurser.

Figur 5.3 og 5.4 peger på en række forskellige tendenser i efteruddannelsesaktiviteten afhængigt af undervisernes uddannelsesbaggrund:

- Kurser inden for diplomuddannelse i pædagogik har i hele perioden været den mest anvendte efteruddannelsesaktivitet blandt læreruddannede undervisere. Da efteruddannelse inden for linjefag var på sit højeste i 2015/16, var det fortsat kurser inden for diplomuddannelse i pædagogik, der var den mest anvendte efteruddannelsesform.
- Linjefagskurser har været den mest anvendte efteruddannelsesaktivitet blandt undervisere uden en læreruddannelse i hele perioden, og aktiviteten har været konstant stigende siden 2014/15.

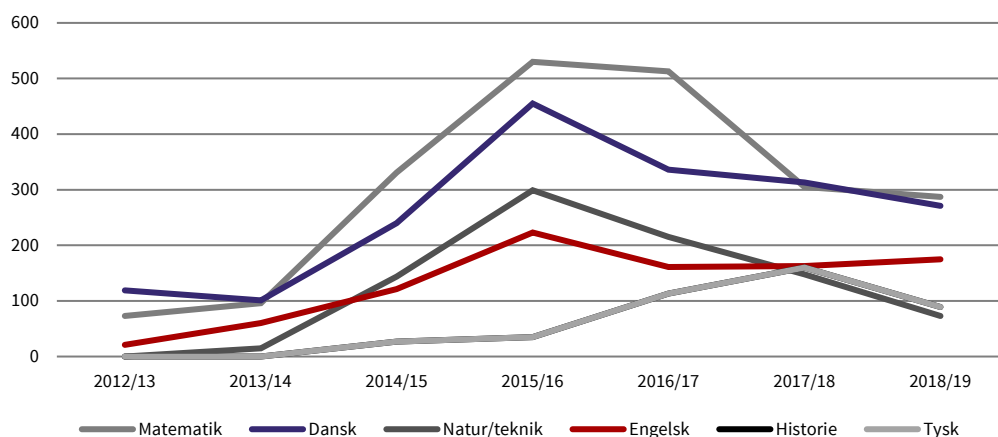
5.3 Flest undervisere efteruddannes inden for matematik, dansk og natur/teknik

I dette afsnit gennemgår vi efteruddannelsesaktiviteten inden for forskellige undervisningsfag.

Figur 5.5 og 5.6 viser antallet af undervisere, der har deltaget i efteruddannelse inden for 12 undervisningsfag.

FIGUR 5.5

Udvikling i deltagelse i linjefagsuddannelse blandt undervisere, 2012/13-2018/19

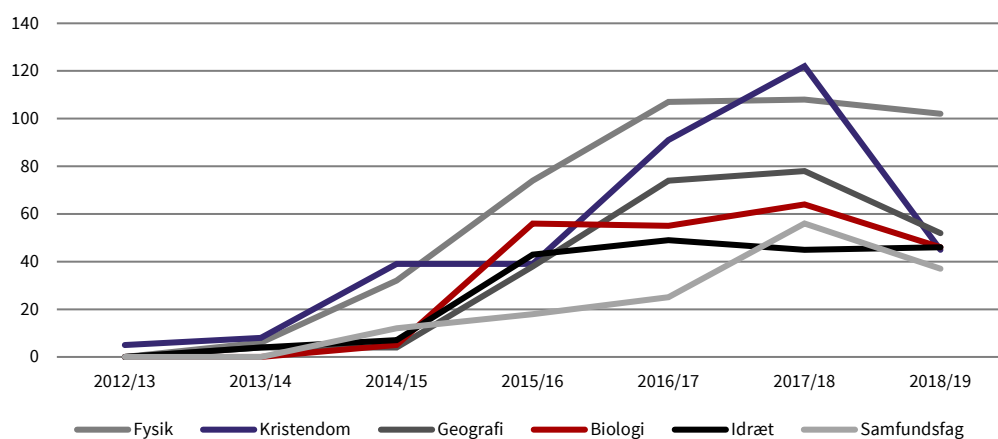

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B.

FIGUR 5.6

Udvikling i deltagelse i linjefagsuddannelse blandt undervisere, 2012/13-2018/19

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B.

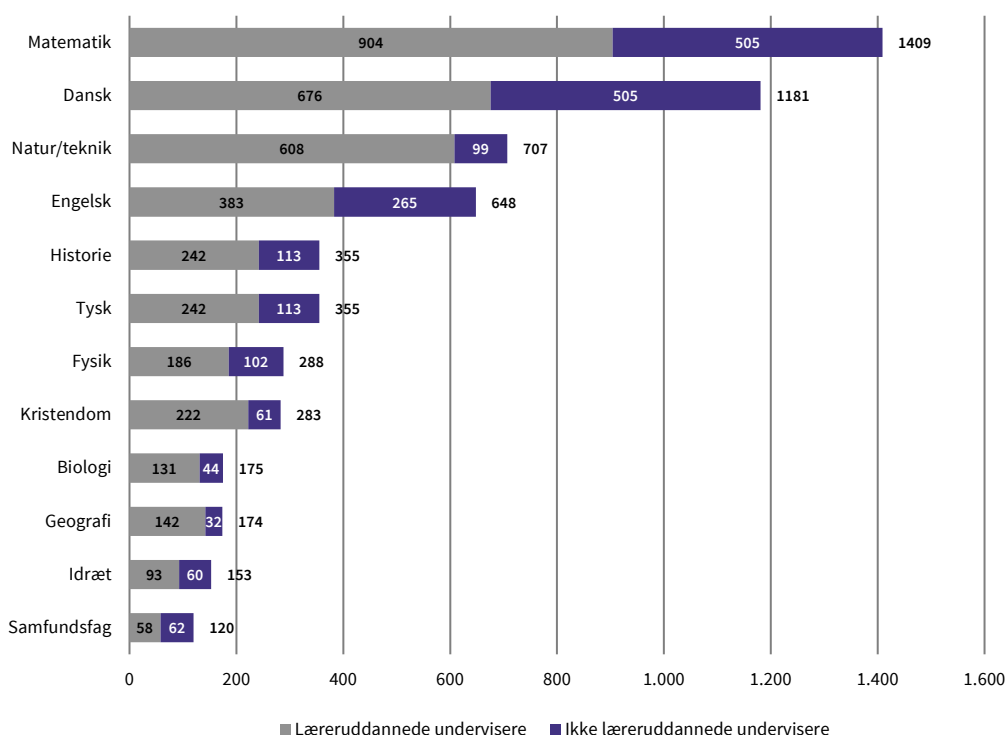
Figur 5.5 og figur 5.6 viser, at der er sket en stor stigning i antallet af undervisere, der deltager i efteruddannelse inden for forskellige linjefag efter folkeskolereformen i 2014. Det er særligt inden for fagene matematik, dansk og natur/teknik, hvor der har været en stor efteruddannelsesaktivitet. Figuren viser dog også, at antallet af lærere, der har deltaget i efteruddannelse inden for de forskellige fag, har været faldende de senere år. Figuren viser endvidere, at der er en række fag – herunder

biologi og samfundsfag – hvor der har været et relativt begrænset antal lærere, der har deltaget i efteruddannelse.

Figur 5.7 viser efteruddannelsesaktiviteten i perioden 2014/15-2018/19 i de 12 undervisningsfag, fordelt på deltagerne uddannelsesbaggrund.

FIGUR 5.7

Udvikling i deltagelse i linjefagsuddannelse blandt undervisere, 2012/13-2018/19, fordelt på hhv. læreruddannede undervisere og undervisere uden en læreruddannelse

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B.

Det fremgår af figuren, at i alt 4.747 undervisere har deltaget i linjefagskurser i perioden 2014/15-2018/19. I det følgende er efteruddannelsen af undervisere beskrevet på kommunalt niveau.

5.4 Store kommunale forskelle i efteruddannelse af undervisere

Analyserne i dette afsnit viser, at der er store kommunale forskelle i forhold til efteruddannelse af undervisere – både i forhold til efteruddannelse bredt set såvel som efteruddannelse inden for linjefag.

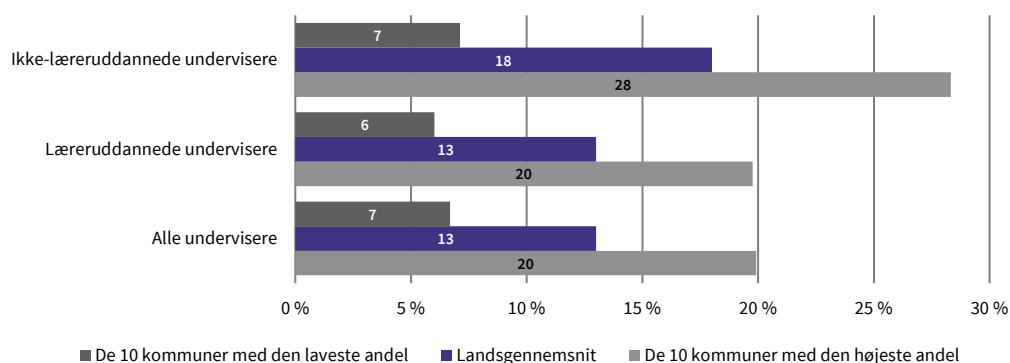
Der kan være forskellige forklaringer på de observerede forskelle. Der kan være tale om lokale prioriteringer af efteruddannelse til undervisere, lokale vurderinger af tilstrækkeligheden af underviserens kompetencer, forskelle i antallet af undervisere uden læreruddannelse og forskelle i antallet af undervisere uden undervisningskompetence i de fag, de underviser i.

5.4.1 Kommunale forskelle i efteruddannelse af undervisere – samlet set

Figur 5.8 viser kommunale forskelle i efteruddannelse af undervisere i perioden 2014/15-2018/19.

FIGUR 5.8

Kommunale forskelle i efteruddannelse af undervisere, årligt gennemsnit i perioden 2014/15-2018/19

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B.

Det fremgår af figur 5.8, at der er store kommunale forskelle i forhold til efteruddannelse af undervisere. 13 % af underviserne i kommunale folkeskoler har i gennemsnit årligt deltaget i efteruddannelse i perioden 2014/15-2018/19. I de ti kommuner med størst andel er det 20 %, mens det i de ti kommuner med lavest andel er 7 %.

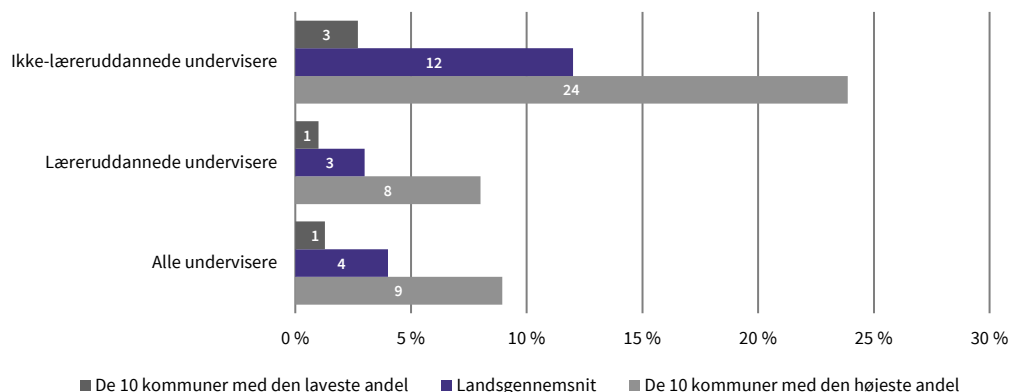
Figuren viser også, at der er store kommunale forskelle, når man ser på efteruddannelse blandt hhv. lærere med og uden en læreruddannelse. Undervisere uden en læreruddannelse deltager i gennemsnit i højere grad i efteruddannelse end læreruddannede undervisere.

5.4.2 Kommunale forskelle i efteruddannelse af undervisere – linjefagsuddannelse

Figur 5.8 viser kommunale forskelle i linjefagsuddannelse af undervisere i perioden 2014/15-2018/19.

FIGUR 5.9

Kommunale forskelle i efteruddannelse af undervisere, linjefag, årligt gennemsnit i perioden 2014/15-2018/19

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Analyserne er baseret på data om undervisere, der har været i en underviserstilling i mindst 2/3 af et årsværk. For yderligere detaljer henvises til beskrivelse af datagrundlaget i appendiks B.

Figur 5.9 viser, at der store kommunale forskelle i linjefagsuddannelse af underviserne, både i forhold til at undervisere uden en læreruddannelse i meget højere grad deltager i linjefagskurser, men også i forhold til at der inden for de to forskellige underviserkategorier er store kommunale forskelle i linjefagskurser.

Mens mere end hver tiende (12 %) ikke-læreruddannede undervisere har deltaget i linjefagskurser i perioden 2014/15-2018/19, gør det tilsvarende sig gældende for blot 4 % af de læreruddannede undervisere.

I de ti kommuner, hvor underviserne hyppigst deltager i linjefagskurser, har 8 % og 24 % af hhv. læreruddannede og ikke-læreruddannede undervisere deltaget i linjefagskurser i perioden 2014/15-2018/19. De tilsvarende andele er 1 % og 3 % i de ti kommuner, hvor underviserne mindst deltager i linjefagskurser.

Appendiks A – Litteraturliste

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE). (2021). *18 procent af lærerne har ikke en læreruddannelse*. Lokaliseret 1. maj 2021 på: <https://www.ae.dk/node/2842/pdf-export>.

Børne- og Undervisningsministeriet. (2018). *Kompetencedækningen i folkeskolen 2017/18 er steget med 1,6 procentpoint*. Lokaliseret 15. april 2020 på: <https://www.stil.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf18/180611-notat-kompetencedaekningen-i-folkeskolen-2018.pdf>.

Danmarks Radio (DR). (2020). *Detektor: Lærerforening får kritik for "dramatisk" tal om folkeskolen*. Lokaliseret 1. maj 2020 på: <https://www.dr.dk/nyheder/detektor/detektor-laererforening-faar-kritik-dramatisk-tal-om-folkeskolen>.

Danske Professionshøjskoler. (2021). *Behovet for velfærdsuddannede i 2030 - Prognose fordelt på landsdele*. Lokaliseret 21. maj 2021 på: <https://www.danskeprofessionshøjskoler.dk/wp-content/uploads/2021/05/Damvad-Final-07-05-2021.pdf>.

Finansministeriet. (2013). *Aftaler om den kommunale og regionale økonomi for 2014*. Lokaliseret 1. april 2021 på: https://fm.dk/media/14101/aftaleromdenkommunaleogregionaleoekonomi-for2014_web.pdf.

Finansministeriet. (2019). *Aftaler om den kommunale og regionale økonomi for 2020*. Lokaliseret 1. april 2021 på: https://fm.dk/media/18004/aftaler_om_den_kommunale_og_regionale_oekonomi_for_2020_a.pdf.

Kommunernes Landsforening. (2014). *Aftalen om fuld kompetencedækning – indhold og inspiration*. Lokaliseret 1. april 2021 på: <https://www.kl.dk/media/16492/aftalen-om-fuld-kompetencedaekning-2014.pdf>.

Produktivitetskommissionen (2013): *Analyserapport 4: Uddannelse og innovation*.

Regeringen og aftalepartierne. (2013). *Aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti), Venstre og Dansk Folkeparti om et fagligt løft af folkeskolen*. Lokaliseret 1. april 2021 på: <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/folke/pdf14/okt/141010-endaelig-aftaletekst-7-6-2013.pdf>

Rivkin, S.G., E.A. Hanushek & J.F. Kain (2005): *Teachers, Schools, and Academic Achievement*. *Econometrica*. 73 (2), s. 417-458.

VIVE (2015): *Effekter af klasseledelse på elevers læring og trivsel*. Lokaliseret 1. april 2021 på: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/effekter-af-klasseledelse-paa-elevers-laering-og-trivsel-5554/>

VIVE (2019). *Betydningen af kompetencedækning og læreruddannelsesbaggrund*. Lokaliseret 1. april 2021 på: <https://www.vive.dk/media/pure/14564/3642423>.

Appendiks B – Data og analyser

Analyserne er baseret på data om undervisere i kommunale folkeskoler i perioden 2012/13-2018/19. omfatter alle, der er ansat i underviserstillinger, herunder både lærere med og uden en læreruddannelse, i kommunale folkeskoler. Lærere, der er ansat på friskoler eller kommunale specialskoler, indgår således ikke. Undervisere i børnehaveklasser indgår heller ikke i analyserne.

Lærere med en læreruddannelse (herunder også meritlæreruddannede) er defineret ved følgende kategorier i uddannelsesforløbsregistret (UDDF) og uddannelseskvalifikationsregistret (UDKV):

5440: Folkeskolelærer, prof.bach.

5441: Den frie læreruddannelse

8440: Speciallærer

9030: Folkeskolelærer, årskursus.

Lærerstilling er defineret ved personer i en af følgende arbejdsfunktioner i arbejdsmarkedsregistret (RAS):

234100: Undervisning på grundskoleniveau (inkl. 10. klasse)

234110: Undervisning på grundskoleniveau, unge og voksne

234120: Undervisning på grundskoleniveau (børn, 1.-10.klasse).

Kommunale folkeskoler er defineret ved kategorien i arbejdsmarkedsregistret (RAS):

852010: Folkeskoler o.lign.

Undervisere i folkeskolen og deres uddannelse

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Johnér

ISBN (www) 978-87-7182-556-5

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk